

The background of the entire page is a grayscale image of numerous US dollar bills, primarily \$100 bills, featuring the portrait of Benjamin Franklin. The bills are scattered and overlapping, creating a textured, financial backdrop. A solid yellow triangle is located in the top right corner, and another is in the bottom left corner.

FIAT

NOVAC

Koliko
zapravo vrijedi?

Centar Zlata

O autorima

U Hrvatskoj trenutno postoji visoka razina financijske nepismenosti, što se očituje u činjenici da Hrvati drže oko 30 milijardi eura na bankovnoj štednji u obliku fiat novca, iako se zapravo radi o vrlo neisplativom obliku štednje. Ovu smo kratku e-knjigu odlučili napisati kako bismo građane informirali o tome što je zapravo novac kojeg svakodnevno koristimo te kako bismo im približili alternativne oblike štednje poput investicijskog zlata.

Direktor Centra Zlata, dr.sc. Saša Ivanović

Nakon više od desetljeća praćenja financijskih tržišta te višegodišnjeg rada u internacionalnoj brokerskoj kući, smatram da je ulaganje u zlato mnogo bolja opcija od štednje u bankama ili investicijskih fondova. Naime, štednja u bankama je zbog inflacije gotovo siguran način gubitka kapitala. U ovoj e-knjizi smo objasnili zašto je fiat novac loš način čuvanja vrijednosti te na koji način se prosječni građanin može pobrinuti za vlastite financije na isplativiji način.

Operativni direktor Josip Kokanović, mag. oec.

Što je fiat novac?

Fiat novac ili fiat valuta označava novac čija vrijednost nije pokrivena ni u kakvom konkretnom dobru poput zlata ili srebra. Njegova vrijednost proizlazi iz jamstva institucije koje ga tiska. U tom smislu, **fiat novac ne posjeduje intrinzičnu vrijednost**, izuzev vrijednosti samog papira ili metala na kojem je izdan, već svoju vrijednost ostvaruje tako što za nju garantira središnja banka, odnosno država te građani koji daju svoje povjerenje. Gotovo sve valute današnjice spadaju pod fiat novac, uključujući euro, američki dolar, funtu, juan, jen, rupiju, rublje, švicarske franke i druge. Sama riječ **fiat** dolazi iz latinskog jezika i može se prevesti na hrvatski jezik kao fraza „neka tako bude“. Pojednostavljeno rečeno, fiat novac vrijedi zato što ljudi vjeruju da vrijedi.

Jedan od glavnih problema koji prati fiat novac jest njegov kontinuiran pad vrijednosti uslijed inflacije. Inflacija označava povećanje opće razine cijena u zadanom vremenskom razdoblju. Drugim riječima, **novac koji držimo ima sve manju kupovnu moć**, što znači da za istu količinu novca možemo kupiti sve manji broj proizvoda i usluga. Ovdje ćemo za primjer uzeti hrvatsku kunu koja je od svojeg uvođenja 1994. do neposredno prije izlaska iz uporabe imala kumulativnu inflaciju od približno 121%. Drugim riječima, 1 kuna 1994. godine vrijedila je kao 2.21 kune u prosincu 2022. godine. Slična pojava prisutna je i kod drugih fiat valuta kao što su euro i američki dolar.

Nadalje, stopa inflacije u Hrvatskoj u studenom 2022. godine iznosila je 13.5% prema DZS-u. No, iako je službena inflacija 13.5%, mnogi su primijetili da cijene pojedinih proizvoda u prodavaonicama rastu za po 20%, 30% ili 40%, a stvar je dodatno zakomplicirana činjenicom da su brojne cijene zaokružene nakon 1. siječnja 2023., što je dodatno povećalo inflaciju cijena. Percipirana inflacija među građanima također može biti veća od stvarne inflacije, no problem je što takva percipirana psihološka inflacija može voditi k još većoj realnoj inflaciji u budućnosti. Osim visoke inflacije, javlja se i problem tzv. **shrinkflacije**, fenomena u kojem proizvođači dimenzionalno smanjuju proizvode. Primjerice, čokolada koja je nekoć težila 150 grama danas se prodaje u pakiranju od 105 grama za istu ili veću cijenu. Piće koje se nekoć prodavalo u boci od 0.33 litre, danas se prodaje u količini od 0.25 litre po osjetno većoj cijeni.

Problem inflacije dodatno je zakompliciran time što ju je teško izmjeriti. Kako bismo izračunali različite indekse koji odražavaju stopu inflacije, potrebno je uzeti košaru dobara i usluga prosječnog potrošača. Međutim, ova košara može se značajno razlikovati od pojedinca do pojedinca, a i sami službeni indeksi i pripadajuće košare se katkad mijenjaju pa stoga nisu međusobno usporedivi. Fenomen shrinkflacije je također iznimno teško kvantificirati. Ovo dakako otvara vrata brojnim vrstama manipulacija zbog čega neki ekonomski analitičari pretpostavljaju da je stopa inflacije u, recimo, SAD-u, možda i **dvostruko veća** nego što prikazuju službene brojke.

S druge strane, plaće također rastu, zbog čega mnogi imaju osjećaj da barataju većim iznosima fiat novca kada dobiju svoju mjesečnu plaću. Nažalost, rast plaća ne prati rast opće razine cijena, tj. plaće rastu i do nekoliko puta sporije nego što je slučaj s inflacijom. To dovodi do fenomena **novčane iluzije**, pojave u kojoj naizgled imamo više novaca, ali taj novac ima znatno slabiju kupovnu moć. Laički rečeno, ako sve poskupljuje za 20% ili 30%, a plaća nam raste za 5%, naš standard uopće nije porastao. Naprotiv, još smo siromašniji nego što smo bili ranije.

Iz ovih primjera, očigledno je da fiat novac vrijedi sve manje, što zbog akumuliranja manjih inflacijskih stopa kada nije kriza, što zbog jačih inflatornih pritisaka poput ovih kojima trenutno svjedočimo. Ovdje se postavlja logično pitanje: **zašto dolazi do inflacije?** Odgovor je sljedeći. Kada količina novca u optjecaju raste, a ekonomska aktivnost ne prati taj rast, u pravilu dolazi i do inflacije te posljedičnog pada vrijednosti fiat valute. Riječ je o jednostavnom zakonu ponude i potražnje. Ova pojava opisana je kvantitativnom teorijom novca koju su prije šest desetljeća formulirali ekonomisti monetarističke škole Milton Friedman i Anna Schwartz. Fenomen inflacije uvijek će se manifestirati u danoj situaciji, iako ponekad djeluje s vremenskim odmakom. Kada govorimo o masovnom štampanju novca, ono uvijek završi visokom inflacijom, a često hiperinflacijom i posljedičnim krahom monetarnog sustava.

Sljedeće pitanje je: **zašto se onda i dalje povećava novac u optjecaju?** Nakon 2008. godine, veliku popularnost u SAD-u i Europskoj Uniji stekla je moderna monetarna teorija (MMT) koja nalaže da se jake države mogu zaduživati u vlastitoj valuti na način da središnje banke uzmu novac iz svojih rezervi ili natiskaju novi i zatim njime otkupe državne obveznice. Ovakva aktivnost naizgled ne bi trebala voditi pregrijavanju i bankrotu sve dok se dodatna novčana sredstva plasiraju tako da ukupni rast BDP-a premašuje stopu inflacije. Riječ je o tzv. kvantitativnom popuštanju koje je svoj vrhunac doživjelo tijekom posljednje tri godine, uslijed pandemije koronavirusa i mjera zatvaranja. „Helikopterski novac“ u obliku subvencija upumpavao se u gospodarstvo, dok je istovremeno monetarna masa sve više i više rasla. Posljedice toga, zajedno s poremećajima na strani ponude i potražnje, dovele su do visoke inflacije u gotovo cijelom svijetu pa tako i u Hrvatskoj.

Inflation

Nasuprot modernoj monetarnoj teoriji, konsenzus većine ekonomista već duže vrijeme nalaže da tiskanje velike količine novca neminovno dovodi do visoke inflacije ili čak **hiperinflacije**. Ovo tumačenje ima itekako realne primjere iz prakse koji potvrđuju da se radi o točnoj pretpostavci. Najgori slučaj hiperinflacije u povijesti zadesio je Mađarsku krajem drugog svjetskog rata kada su tiskanjem velike količine novaca vlasti pokušavale otplatiti nagomilani dug. Cijena tadašnjeg penga udvostručavala se svakih 15 sati, a u jednom je trenutku mjesečna stopa inflacije iznosila $4,19 \times 10^{16}\%$. Osim Mađarske, u prošlom stoljeću je hiperinflacija pogodila države poput Weimarske Njemačke, Zimbabvea, ali i Jugoslavije, dok trenutno Turska i Argentina imaju velikih problema s padom vrijednosti valute.

Povijest fiat novca

Kako je uopće došlo do pojave novca bez pokrića? Prije pojave fiat novca, u većini svijeta na snazi je bio **zlatni ili srebrni standard**. Riječ je o monetarnom sustavu u kojem se fiksna vrijednost valute u cirkulaciji temelji na zlatu, odnosno srebru. Valuta u optjecaju može biti papirnata, no mora glasiti na točno određenu količinu zlata ili srebra. Zlato i srebro su tisućama godina bili u upotrebi kao novac, a svaki pokušaj uvođenja papirnato novca obično bi završio pretjeranim tiskanjem istog. Hiperinflacija bi neminovno srozala valutu do bescjenja, a gospodarstvo bi moralo krenuti ispočetka, najčešće vraćajući se na zlato čija je ponuda bila ograničena.

Ipak, razvojem civilizacije, zlato se naposljetku počelo pohranjivati u trezore, za što se izdavao papirnati certifikat kao dokaz o vlasništvu tzv. banknota. Banknote su s vremenom postale sredstvo plaćanja u transakcijama, a tijekom 17. stoljeća ova je praksa ušla i među većinu europskih država. Države su time vezivale vrijednost novca za zlato u trezorima i na taj način uspostavile temelj za pojavu modernog zlatnog standarda. Prva država koja je formalno uvela zlatni standard bilo je Ujedinjeno Kraljevstvo 1816. Godine. **SAD je uveo zlatni standard** 1879. godine, ukinuvši dotadašnji srebrni standard. U 19. stoljeću, tečajevi razmjena između svih valuta bili su izraženi u zlatu.

Prva bitna promjena kod zlatnog standarda dogodila se kada su za vrijeme Prvog svjetskog rata brojne europske države počele nekontrolirano tiskati velike količine papirnato novca koji nije imao pokriće u zlatu, kako bi pokrile troškove ratovanja. Iako su to radile praktički sve države u ratu, ovaj fenomen najizraženiji je bio u Njemačkoj koja je izgubila rat i čija je valuta doživjela potpuni kolaps narednih godina. Druga velika promjena uslijedila je 1944. godine, pri kraju Drugog svjetskog rata, uspostavljanjem **Bretton Woods** sustava temeljem kojeg su sve svjetske valute imale pokriće u dolaru, a dolar u zlatu po tečaju \$35 za uncu.

Treća i posljednja velika promjena došla je 1971. godine kada je američki predsjednik Nixon donio niz odluka kako bi stabilizirao američko gospodarstvo koje se tada suočavalo s brojnim problemima. U onome što se često naziva „**Nixonovim šokom**“, predsjednik Nixon „privremeno“ je suspendirao zlatni standard i onemogućio da bilo koja strana zemlja mijenja američke dolare za zlato. U tom trenutku, sve svjetske valute postale su fiat novac, bez ikakvog pokrića u zlatu.

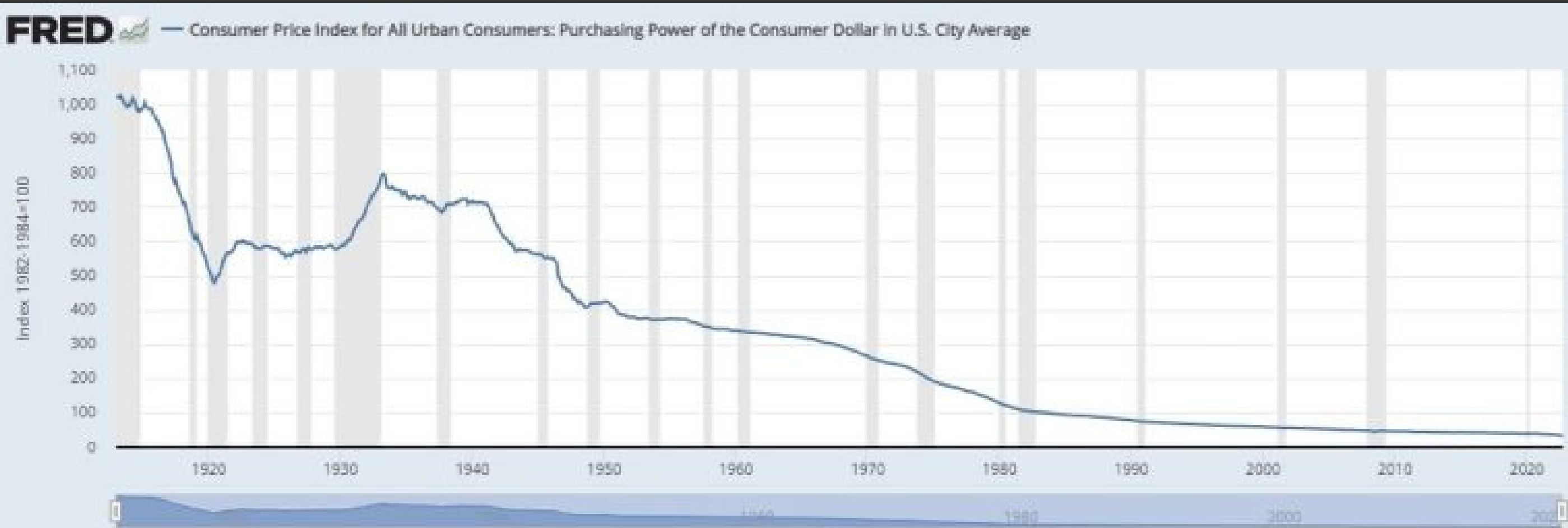
1971. godina stoga se uzima kao **kraj zlatnog standarda** te ujedno i kraj Bretton Woods svjetskog monetarnog sustava. Riječ je o prekretnici koja je označila završetak više-tisućljetne ere zlata kao novca te uspostavu modernog monetarnog sustava plutajućih tečajeva bez pokrića u ičemu, a sve to učinjeno je tek jednim potpisom pera američkog predsjednika. Suspenzija zlatnog standarda trebala je biti privremena mjera, no ostala je na snazi do dana današnjeg. 1971. također je označila početak nove ere inflacije te nove ere uloge zlata na svjetskim tržištima. Zlato je postalo unosan oblik ulaganja na tržištu plemenitih metala, što je omogućilo da njegova cijena počne naglo rasti. Brojni ulagači su rado iskoristili ovu opciju, potaknuvši razvoj različitih oblika ulaganja u zlato.

U početku je rast cijene zlata bio iznimno snažan jer je američki dolar bio precijenjen, a zlato podcijenjeno. Rast je dodatno potaknula naftna kriza 70-ih i 80-ih te visoka inflacija koja je u SAD-u na trenutke iznosila između 15% i 20%. Nadalje, tržišna cijena zlata od 1971. godine do danas narasla je za preko **5,000%**, što znači da se radilo o iznimno isplativom ulaganju za brojne investitore. U trenutku ukidanja zlatnog standarda i uspostavljanja fiat valuta bez pokrića, većina praktičnih ograničenja na povećanje novca u opticaju, devalvaciju valute i rast inflacije prestala su postojati, a razdoblja istovremeno padajućih cijena i niskih stopa nezaposlenosti više se nikad nisu vratila. Takva politika omogućila je gotovo **neograničeno tiskanje novca** od strane Fed-a.

Fiat novac danas

Najbitnija karakteristika fiat novca u današnjem gospodarstvu je postojanje stalne inflacije koja je gotovo uvijek prisutna, iako se uvijek ne primijeti. Uzmemo li za primjer 1 američki dolar danas, primjetit ćemo da on može kupiti samo 57.8% onog što je mogao 2000. godine. To znači da mu je vrijednost odnosno **kupovna moć pala za preko 42%** u nešto više od dva desetljeća. Uzrok tomu je inflacija koja je na prosječnoj godišnjoj razini u tom periodu iznosila 2.41%. Pogledamo li ovo iz drugog kuta, to znači da je \$1 tada vrijedio kao sadašnjih \$1.73, odnosno da su cijene danas 73.1% veće nego 2000. godine.

Kupovna moć dolara od 1900. godine. Izvor: Bureau of Labor Statistics, St. Louis Fed

Kako će se situacija dalje razvijati, ostaje vidjeti, no nimalo utješno ne djeluje podatak da je stopa inflacije u SAD-u u prethodnoj godini obarala 40-godišnje rekorde. Uzrok visoke inflacije i gubitka kupovne moći dolara leži u činjenici da je preko 80% svih američkih dolara u optjecaju natiskano u posljednjih nekoliko godina. Analitičari koji se nisu slagali s modernom monetarnom teorijom, poučeni povijesnim iskustvima, i ranije su upozoravali da je riječ o nestabilnoj politici. Pandemija, zatvaranje, izdašne subvencije, kriza opskrbnih lanaca i konačno rat u Ukrajini te energetska kriza zapravo su dovele do toga da svi problemi isplivaju na površinu. Kratkoročne projekcije modernih monetarista možda su djelovale optimistično, no **dugoročno sve dolazi na naplatu**. Rupe u logici pokušale su se zakrpati pravdanjem o poremećajima na strani ponude, no treba imati na umu da je „inflacija uvijek i svugdje monetarni fenomen“, kako je popularno izjavio Friedman još 1963. godine.

Trenutna politika središnjih banaka diljem svijeta, osobito u SAD-u, jest dizanje kamatnih stopa kako bi se oborila inflacija, no činjenica je da ako kamatne stope odu previsoko, **zaduživanje postaje preskupo**, što pak može dovesti do stagnacije gospodarstva i gurnuti nas još jedan korak bliže stagflacijskoj spirali. Thomas Hoenig, stručni suradnik iz Mercatus centra Sveučilišta George Mason, s 40-godišnjim iskustvom u američkom Sustavu federalnih rezervi, kritizira zakašnjele poteze Fed-a: “... *pokušavaju ispraviti pogrešku drugom pogreškom – a to je šokirati gospodarstva snažnim povećanjem kamatnih stopa – mislim da će platiti prilično veliku cijenu u smislu vjerojatne recesije do koje će zbog toga doći.*”

S druge strane Atlantika, 1 euro danas može kupiti tek 62.11% onog što je mogao 2000. godine. To znači da je **kupovna moć eura pala** za gotovo 38.52% od vremena kada je uveden kao fiat valuta. Prosječna inflacija u eurozoni krajem 2022., premašila je dvoznamenkastu psihološku barijeru od 10%, a u određenim baltičkim državama iznosi i preko 20%. Riječ je o najvećim razinama otkad postoji euro kao fiat valuta. Nadalje, euro se prošle godine praktički izjednačio s vrijednosti američkog dolara, u jednom trenutku izgubivši gotovo 14% svoje vrijednosti nasuprot američkoj valuti. Tome bismo također trebali dodati činjenicu da je preteča euru, njemačka marka, nominalno vrijedila dvostruko manje od današnjih eura, iako u realnosti ono što smo mogli nekad mogli kupiti markama, danas kupujemo s istim ili još većim iznosima u euru.

Fiat novac se tako sve više pretvara u **bezvrijedan papir** pred našim očima, godinu za godinom. U tom smislu, nije nimalo utješno saznanje da je od 800-injak valuta u povijesti, njih preko 620 u nekom trenutku kolabiralo. Prosječni životni vijek papirnatih valuta iznosi manje od 20 godina, a najčešće su ukinute političkim dekretima ili završavaju u bescjenju zahvaljujući hiperinflaciji. Neke od fiat valuta koje se trenutno suočavaju s upitnom budućnosti su argentinski pezo s inflacijom od 92.4% te turska lira sa stopom inflacije od 85.5%. Osim visoke inflacije, ukidanje valuta također je jedna od pojava koju dobro pamte mnogi hrvatski građani. Jugoslavenski dinar zamijenjen je hrvatskim dinarom koji je potom ukinut radi hrvatske kune, a kuna je pak izišla iz upotrebe uvođenjem eura. Nije nemoguće da i euro jednog dana doživi svoj kraj.

Hrvatska je već dugo vremena visoko euroizirana, a cijene različitih proizvoda često su se kolokvijalno denominirale u eurima zbog podsvjesnog nepovjerenja u domaću valutu. Unatoč tome, i eurozona je imala različite probleme, čak i prije 2020. godine. Eurozona je skup prilično heterogenih gospodarstava, a njene članice imaju raznovrsne ekonomske interese, što brojni analitičari vide kao pokazatelje neizvjesnosti i predznak mogućih fragmentacija u budućnosti. Povrh toga, eurozona se sada mora suočiti s visokom inflacijom te energetsom i prehrambenom krizom. Iz Europske središnje banke (ESB-a) još uvijek službeno navode planiranu godišnju stopu inflacije kao 2%. U stvarnosti je razvidno da stopa inflacije izmiče kontroli. No, čak i kada bi se izrazito optimistični planovi o inflaciji od 2% ostvarili, to bi značilo da kumulativna inflacija doseže **50% u samo 20 godina**, a za 35 godina penje se na vrtoglavih 100%, što znači da će euro u najboljem scenariju za nešto više od tri desetljeća vrijediti dvostruko manje nego danas. Hoće li euro uopće preživjeti do tad, također je upitno.

Prema dužnosnicima ESB-a, određeni oblik **digitalne europske valute** mogao bi zaživjeti već 2026. godine, što znači da dugoročno ni euro kao papirnata fiat valuta nije zadana konstanta. „Rat protiv gotovine“ već traje. Riječ je o sintagmi koja označava postupno uklanjanje papirnatog fiat novca iz optjecaja te njegovu zamjenu digitalnim oblicima. Taj trend započeo je uvođenjem kreditnih i debitnih kartica, a nastavio se inovacijama poput mobilnog plaćanja, e-trgovine te kriptovaluta. Digitalna valuta razlikovala bi se od kriptovalute jer podrazumijeva oblik virtualnog novca kojeg izdaje središnja banka te se naziva digitalnom valutom centralne banke ili CBDC (Central Bank Digital Currency).

Prema podacima Atlantskog vijeća, osamdesetak zemalja koje zajedno čine preko 90% svjetskog BDP-a trenutno rade na uvođenju nekog oblika digitalne valute. Središnje banke žele uvesti digitalne valute radi lakših i bržih transakcija, no činjenica je da digitalna valuta središnjoj banci daje znatno veću moć i kontrolu nego što je to slučaj kod konvencionalnih valuta. Također, tu su i **potencijalni problemi** poput blokiranja računa, hakerskih napada, krađe podataka, povrede privatnosti i još manje ograničenja na tiskanje novca i posljedično visoku inflaciju.

Štednja u fiat novcu

Premda banke u Hrvatskoj posluju odlično, kamatne stope na bankovnu štednju gotovo su zanemarive. Naime, nominalne kamatne stope na štednju u prosjeku iznose 0.02%, a taj bi iznos trebali umanjiti za stopu inflacije koja u ovom trenutku iznosi 13.5% kako bismo dobili realnu kamatnu stopu. Slijedom toga, uštedjevina štediše zapravo je preko 13% slabija u kupovnoj moći nego iznos koji je inicijalno uložio, u samo godinu dana. Iz tog razloga, držanje i štednja novaca u banci u bilo kojem obliku zapravo nas čini relativno siromašnjima. Hrvatski građani, nažalost, i dalje drže preko 220 milijardi kuna na bankama. Postavlja se pitanje: **je li ovo isplativo za hrvatske građane?** Odgovor je jasan, štednja u banci se ne isplati i pokazuje da nam kao građanima nedostaje financijske pismenosti.

Drugi problem leži u činjenici da se banke kao depozitne institucije “hrane” različitim oblicima depozita i temeljem njih odobravaju kredite. Pritom su kamate koje isplaćuju na pasivno držanje novca u banci neznatne, dok su kamate na novac koje posuđuju mnogo veće jer na taj način banka ostvaruje bolju neto kamatnu maržu. Međutim, postavlja se pitanje: zašto bismo mi držali svoj novac u banci, ništa ne dobivali nazad za njega i pritom financirali banke koje izdaju kredite na temelju naših depozita? Nadalje, iako u javnosti često dominira mišljenje kako je štednja u banci potpuno sigurna, povijest nas uči da to nije uvijek tako. Jedan od razloga zbog kojih može doći do problema kod držanja novaca u bankama leži u tzv. **frakcionalnom bankarstvu**, sustavu kojeg koriste sve moderne zapadne banke.

Frakcionalno bankarstvo podrazumijeva da banka drži samo manji dio depozita građana u trezorima, dok većinu njihovog novca plasira na tržište kroz kredite i druge financijske instrumente. Takav sustav funkcionira sve dok veći broj štediša ne poželi istovremeno povući svoj novac iz banke, što se već događalo u prošlosti. U takvoj situaciji, dolazi do **navale na banke** (eng. bank run) i banka nema dovoljno novca da sve isplati, zbog čega dolazi do propasti uštedjevina. Premda neki misle kako takav scenarij u današnje doba nije izgledan, povijest nas uči da banke nisu imune na loše poslovanje. Upravo iz tog razloga, države osiguravaju štednje do nekog iznosa svojim građanima. Činjenica da svoju isplatu dijela štednju moramo povjeriti javnim institucijama u izvanrednim situacijama mnoge štediše demotivira od pohrane većih količina novca u bankama.

Tijekom razdoblja ozbiljnih društvenih i ekonomskih poremećaja kao što su gospodarske kriza, visoka inflacija, sukob ili bankrot, držanje uštedevine u banci često se pokazalo kao visokorizična aktivnost. Osim što u takvim ekstremnim scenarijima može doći do masovnog paničnog povlačenja depozita i propasti banaka, ostavljajući mnoge građane bez njihove uštedevine, ne možemo isključiti ni potpuni **slom fiat valute**. Najpoznatiji primjer paničnog povlačenja sredstava koje je dovelo do propasti mnogih banaka dolazi iz vremena Velike depresije tijekom 1930.-ih u SAD-u. Slične su pojave zabilježene i 1999. u Maleziji tijekom Azijske krize, 2001. tijekom Argentinske krize, 2008. u Americi tijekom svjetske ekonomske krize, 2014. u Rusiji nakon uvođenja prvog vala sankcija i 2015. tijekom Grčke krize.

Znajući da se fiat valute pretvaraju u bezvrijedan papir, a držanje novca u banci ne služi ikakvoj svrsi, ostaje pitanje: **Što napraviti s našim novcem kako bismo sačuvali vrijednost imovine na dugi rok?** Logika nalaže da moramo imati bar dio sredstava u novcu kako bismo mogli normalno funkcionirati i plaćati svakodnevne troškove. Međutim, onaj dio prihoda koji želimo ostaviti po strani za “crne dane” očito moramo uložiti u odgovarajuće instrumente koji će nam pružiti adekvatnu sigurnost u nesigurnim trenucima. Takvi instrumenti moraju sa sobom nositi određenu razinu prinosa kako bi zaštitili vrijednost naše uštedevine od gomilajuće inflacije, ali i od drugih vrsta gospodarskih i društvenih poremećaja. Sve popularniji takav oblik imovine je investicijsko zlato.

Zlato kao alternativa fiat novcu

Za početak, važno je naglasiti da zlato nije moguće stvoriti ni iz čega (ex nihilo), kao što je to slučaj sa fiat novcem. Njegova je ponuda ograničena količinom koju je isplativo rudariti i ponuda zlata na tržištu stoga nikada ne može naglo skočiti kao ponuda novca. Mnogi, naravno, nisu upoznati s djelatnošću rudarenja zlata. Riječ je o skupom i kompliciranom procesu pri čemu ne postoji garancija da će se u rudnicima pronaći količina zlata dostatna za pokrivanje troškova poslovanja rudarske kompanije. U trenutku kada rudnici poluče manje količine zlata, kompanije moraju podići cijenu kako bi se održale, što kao posljedica utječe i na tržišnu vrijednost zlata. Ovakva manja, ali stabilna ponuda koja “dolazi na kapaljku”, zajedno s visokom potražnjom, doprinosi **održivom rastu cijene zlata** u dugom roku.

Kod fiat novca koji je prije više desetljeća bio pokriven u zlatu, a sada nema pokriće ni u čemu, situacija je potpuno drugačija. Njegovi “rudnici” su središnje banke, a ponuda ovisi o monetarnoj politici rečenih institucija. Tijekom razdoblja pandemije, imali smo priliku vidjeti kako izgleda **tiskanje** velike količine “helikopterskog novca” za potrebe spašavanja svjetskog gospodarstva, a sada možemo sjediti i gledati kako dvoznamenkasta inflacija izjeda vrijednost naše kupovne moći.

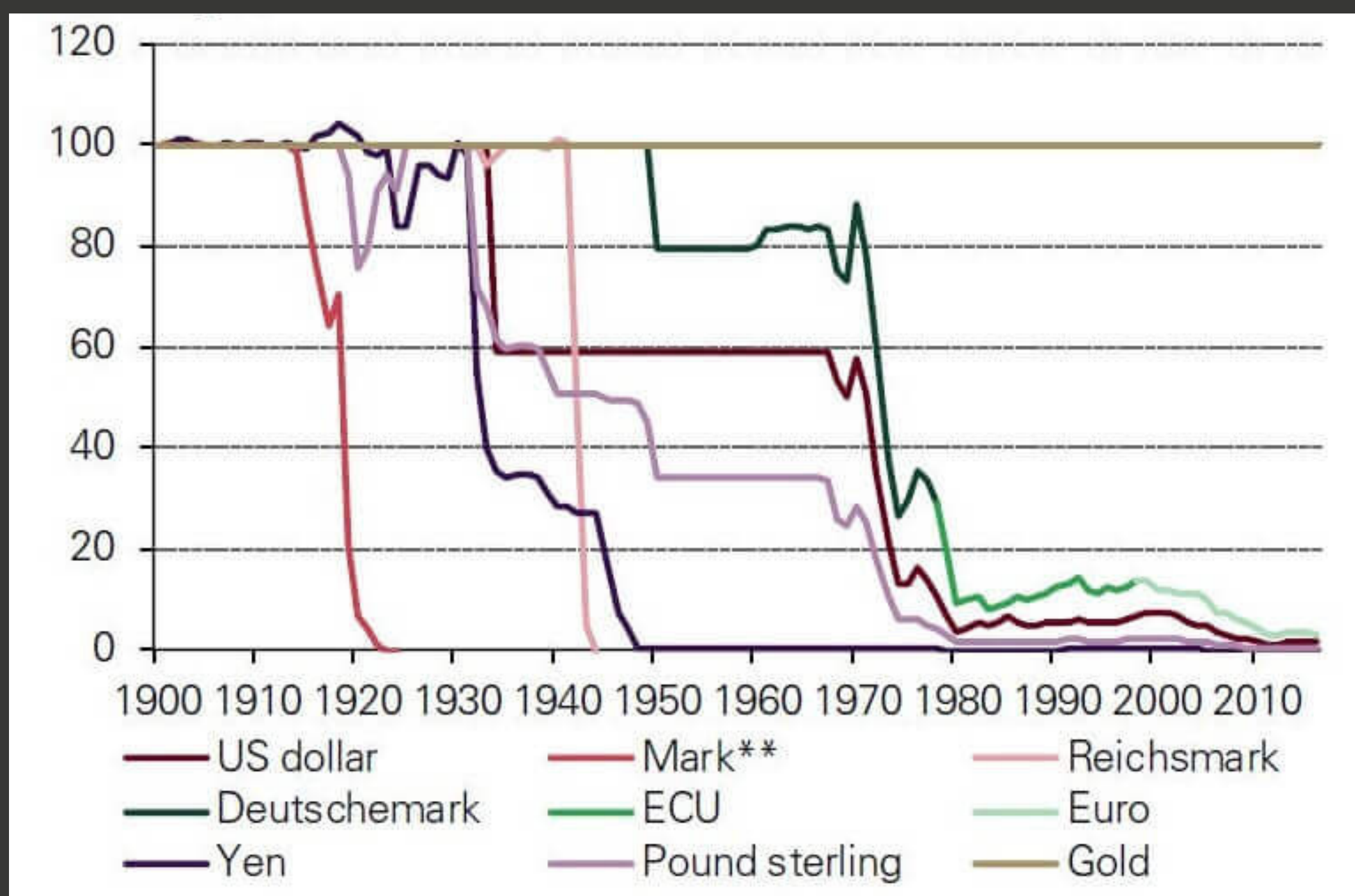
Gledajući povijest ljudske civilizacije, možemo primijetiti kako je zlato bilo prisutno u praktički svim kulturama i epohama, od drevnog Egipta, Mezopotamije, Indije, Kine, starih civilizacija u Americi, Grčke, Rima, srednjovjekovne Europe pa sve do našeg suvremenog doba. Kontinuitet uporabe zlata i njegovog univerzalnog prihvaćanja kao poželjne vrijednosti možemo povezati s **Lindyjevim efektom** kojeg je 1964. ustanovio američki intelektualac i autor, Albert Goldman, pišući za popularni američki časopis “The New Republic”. Lindyjev zakon nalaže da **što neka pojava ili ideja dulje traje, to je vjerojatnije da će nastaviti trajati i u budućnosti**. Zahvaljujući upravo ovoj karakteristici, zlato se na poseban način ističe među svim drugim oblicima ulaganja, izuzev nekretnina.

Zlato je jedno od tek nekolicine vrsta imovine čiji tijek možemo jasno pratiti otkad postoji civilizacija. Iz tog razloga, može se reći da je vrlo izgledno da će zlato **zadržati svoju vrijednost** u dugom roku i u budućnosti. Ako danas za dva kilograma zlata možemo kupiti nekretninu u Zagrebu, velika je vjerojatnost da smo je za istu količinu mogli kupiti i prije sto godina, kao i da ćemo to moći učiniti za sto godina. Iz ovoga je također razvidno da novac dugoročno gubi svoju vrijednost, dok je zlato zadržava. Zlato je također vrlo likvidna i prenosiva imovina, što znači da ju je jako jednostavno zamijeniti za novac bilo gdje u svijetu po aktualnom tečaju. To osigurava vlasniku zlata visoku razinu slobode koju teško može imati s nekim drugim oblicima imovine.

Za razliku od mirovinskih fondova, štednje u bankama i sl., posjedovanje fizičkog zlata stavlja štedišu van kontrole velikih sustava i daje mu dozu anonimnosti i neovisnosti. To je važno, ponajprije zato što fiat valute dugoročno gube vrijednost, različita gospodarska i financijska tržišta prolaze kroz faze uspona i padova, a pojačana digitalizacija može značiti nadzor nad svakom transakcijom u običnoj valuti, kao i mogućnost njezine blokade. Logičan je korak svakog racionalnog pojedinca potražiti **zaštitu i slobodu od nesigurnosti i rizika** koje takve okolnosti sa sobom nose.

Cijena zlata raste u dugom roku, no kao što smo objasnili, zapravo je riječ o **zadržavanju vrijednosti** u odnosu na druge oblike realne imovine poput nekretnina. Stvar je u tome što vrijednost papirnatih valuta konstantno opada već desetljećima, a to osobito dolazi do izražaja sada kada se suočavamo s visokom inflacijom.

*Usporedba kupovne moći različitih valuta u odnosu na kupovnu moć zlata od 1900. godine.
Izvor: shandaconsult.com / Reuters, Bloomberg.*

Nadalje, cijena zlata u posljednja je dva desetljeća kumulativno narasla za 425% i nema razloga da se ovaj trend ne nastavi i ubuduće. Rast je pritom bio najizraženiji između 2008. i 2011. kada je iznosio 200% te u 2020. godini kada je cijena narasla 30%. Potražnja za investicijskim zlatom ne pokazuje naznake usporavanja, što znači da štediši očekuju neizvjesnost i inflaciju i u ovoj godini. Ukoliko američke kamatne stope prestanu rasti u narednoj godini, što mnogi analitičari očekuju, izgledno je da će cijena zlata na to pozitivno reagirati, što bi ulagačima moglo osigurati **prinose u 2023. godini**.

Iako je cijena zlata u 2022. godini ukupno rasla, taj rast nije bio ujednačen i najveći porast zabilježen je u ožujku, netom nakon početka ruske invazije na Ukrajinu. Tada je cijena unce zlata dosegla visokih 1870 eura, što je bio skok od čak 16.6% u odnosu na početak godine. Ipak, u međuvremenu je došlo do stabilizacije cijene zlata, tako da je cijena narasla za 5.4% i sada se kreće na razini od oko 1700 eura. Cijena zlata u eurima tako **raste već petu godinu zaredom**, odnosno od 2018. do danas povećala se za ukupno 58.06%.

Usporedbe radi, u 2022. godini, drugi oblici ulaganja pokazali su se rizičnima i neisplativima, što je dodatni razlog zbog kojeg su se investitori okretali zlatu. Američki dionički indeks S&P 500 zabilježio je pad od 19%, a puno bolji nije se pokazao ni domaći CROBEX s gubitkom većim od 8% od početka godine. Situacija je još lošija na tržištu kriptovaluta koje su prethodnih godina naglo dobile na popularnosti, što pokazuje podatak da je cijena bitcoina od početka 2022. godine pala za nevjerojatnih **60%**.

	USD	AUD	CAD	CHF	CNY	EUR	GBP	INR	JPY
2007	+30.9%	+18.3%	+12.1%	+21.7%	+22.3%	+18.4%	+29.2%	+16.5%	+22.9%
2008	+5.6%	+31.3%	+30.1%	-0.1%	-2.4%	+10.5%	+43.2%	+28.8%	-14.4%
2009	+23.4%	-3.0%	+5.9%	+20.1%	+23.6%	+20.7%	+12.7%	+19.3%	+26.8%
2010	+29.5%	+13.5%	+22.3%	+16.7%	+24.9%	+38.8%	+34.3%	+23.7%	+13.0%
2011	+10.1%	+10.2%	+13.5%	+11.2%	+5.9%	+14.2%	+10.5%	+31.1%	+4.5%
2012	+7.0%	+5.4%	+4.3%	+4.2%	+6.2%	+4.9%	+2.2%	+10.3%	+20.7%
2013	-28.3%	-16.2%	-23.0%	-30.1%	-30.2%	-31.2%	-29.4%	-18.7%	-12.8%
2014	-1.5%	+7.7%	+7.9%	+9.9%	+1.2%	+12.1%	+5.0%	+0.8%	+12.3%
2015	-10.4%	+0.4%	+7.5%	-9.9%	-6.2%	-0.3%	-5.2%	-5.9%	-10.1%
2016	+9.1%	+10.5%	+5.9%	+10.8%	+16.8%	+12.4%	+30.2%	+11.9%	+5.8%
2017	+13.6%	+4.6%	+6.0%	+8.1%	+6.4%	-1.0%	+3.2%	+6.4%	+8.9%
2018	-2.1%	+8.5%	+6.3%	-1.2%	+3.5%	+2.7%	+3.8%	+6.6%	-4.7%
2019	+18.9%	+19.3%	+13.0%	+17.1%	+20.3%	+22.7%	+14.2%	+21.6%	+17.7%
2020	+24.6%	+13.6%	+22.2%	+14.0%	+16.9%	+14.4%	+20.9%	+27.9%	+18.5%
2021	-3.5%	+2.2%	-4.1%	-2.0%	-6.1%	+2.9%	-2.5%	-1.6%	+7.5%
2022	-4.3%	+4.2%	+1.4%	+0.1%	+7.2%	+5.3%	+8.9%	+4.8%	+16.6%
Average	7.7%	8.2%	8.2%	5.7%	6.9%	9.2%	11.3%	11.5%	8.3%

Prikaz godišnjeg rasta cijene zlata u različitim svjetskim valutama. Izvor: goldprice.org

Potražnja za zlatom u Hrvatskoj također raste, a prema procjenama **Centra Zlata**, u našoj je zemlji u 2022. godini prodano između 4.5 i 5 tona investicijskog zlata, što je rast od preko 120% u odnosu na godinu ranije. Radi se o vrijednosti od oko dvije milijarde kuna, što je i dalje znatno manje od iznosa kojeg Hrvati drže na bankovnim računima – oko 220 milijardi kuna.

Ulaganje u investicijsko zlato povijesno se dokazalo kao jedan od najefikasnijih načina dugoročne štednje, očuvanja vrijednosti, kao i ostvarivanja značajnog prinosa. Zlato se također pokazalo vrlo otpornim na financijske krize, visoku inflaciju, političke destabilizacije i druge vrste društvenih poremećaja. Od ukidanja zlatnog standarda 1970.-ih do danas, cijena zlata u američkim dolarima narasla je preko 50 puta. Međutim, mnogi analitičari koji prate tržište plemenitih metala, tvrde da je cijena zlata zapravo podcijenjena te da bi realno trebala biti veća. Drugim riječima, za sve koji trenutno razmišljaju o ulaganju u zlato, radi se o idealnoj prilici za **kupovinu s "popustom"**.

Podcijenjenost se lagano može dokazati kada se cijena zlata stavi u omjer s količinom dolara na tržištu prije, primjerice, 20 godina i danas. U rujnu 2002. godine, M1 količina dolara u optjecaju iznosila je 1.196,1 milijardi dolara, dok je cijena zlata po unci iznosila 378 dolara (omjer 3 164 285 714 : 1). U rujnu 2022. godine, M1 monetarna masa u SAD-u iznosila je 20.283,5 milijardi dolara, a cijena zlata 1.731 dolara po unci, blago ispod sadašnje (omjer 11 717 793 183 : 1). Iz ovog je moguće zaključiti da je **cijena zlata podcijenjena** u odnosu na stanje od prije dva desetljeća gotovo 4 puta.

Među financijskim stručnjacima postoji gotovo univerzalni konsenzus da bi svaki ozbiljan ulagač trebao držati određeni dio svoje imovine u zlatu kako bi diversificirao svoj portfelj i zaštitio ga od potencijalnih tržišnih rizika. **Diversifikacija portfelja** je metoda upravljanja rizikom koja podrazumijeva ulaganja u različite oblike imovine kako bismo kao investitori smanjili ukupan rizik i utjecaj volatilnosti tržišta te maksimalizirali prinos našeg ulaganja. Na taj način štitimo svoju imovinu od rizika svojstvenih mnogim instrumentima ulaganja.

Zbog svoje kontinuirane visoke likvidnosti, zlato omogućava investitoru da gotovo uvijek podmiruje tekuće obveze čak i tijekom kriznih vremena kada je teško unovčiti druge oblike imovine poput nekretnina, dionica itd. Ulaganje u zlato, posebice u obliku **zlatnih poluga i zlatnika**, stoga je ključan element uspješnog investicijskog portfelja svakog pojedinca.

Čuvanje zlatnih rezervi također je važno za likvidnost, diverzifikaciju rizika, financijsku neovisnost i kredibilitet država, osobito u slučaju neizvjesnosti te globalnih nestabilnosti poput visoke inflacije, financijskih kriza i sukoba. Statistike govore da su zemlje s najvećim zlatnim rezervama trenutno SAD, Njemačka, Italija, Francuska, Rusija i Kina. Javna je tajna da **Kina mijenja sve više svojih američkih dolara za zlato** te da dugoročno namjerava uspostaviti juan kao glavni konkurent dolaru koji sve više gubi na povjerenju u smislu globalne rezervne valute. Kako će se dolar tome prilagoditi u budućnosti, zasad ostaje neizvjesno.

Europska središnja banka (ESB) također gomila zlato. U ESB-u su još tijekom njenog osnivanja zaključili da zlatne rezerve trebaju iznositi minimalno 15% ukupnih rezervi. Ipak, prema posljednjim podacima, zlatne rezerve ESB-a značajno su veće od te brojke. Zlatne rezerve ESB-a narasle su za 133% u razdoblju od 1998. do sredine 2021. te trenutno iznose preko 504.8 tona – više od 28% ukupnih rezervi. Postavlja se pitanje: **za što se sve ove velike svjetske središnje banke spremaju?** Činjenica jest da je inflacija u SAD-u sve do nedavno obarala rekorde u posljednjih 40 godina, u Njemačkoj u posljednjih 70 godina, a u eurozoni općenito postizala najveće stope otkad je uveden euro 1999. godine. Dodamo li k tome predviđanja o mogućoj globalnoj recesiji 2023., kao i tekuću energetska krizu, moguće je da se središnje banke sve više okreću zlatu kako bi se zaštitile od kriznih vremena te pretvaranju većine fiat valuta u bezvrijedni papir.

Unutar Europske Unije, sve središnje banke članica posjeduju barem neku količinu zlata, uključujući one najmanje poput Malte, Cipra i Luksemburga, najsiromašnije kao što su Bugarska i Rumunjska, druge zemlje bivšeg Istočnog bloka te zemlje poput Grčke, Irske i Portugala. Od zemalja bivše SFRJ, sve zemlje posjeduju zlato. Unutar europskog kontinenta, sve središnje banke posjeduju zlato osim energetska ionako bogate Norveške te **Hrvatske**.

Premda Hrvatska ne posjeduje zlatne rezerve, to nas ni u kojem slučaju ne sprječava da kao pojedinci dugoročno osiguramo vlastitu uštedevinu ulaganjem u zlato. Daleko najbolji, najsigurniji i najpristupačniji način ulaganja u zlato je **investicijsko zlato u obliku zlatnika i zlatnih poluga**, kako za velike, tako i za male ulagače. Investicijsko zlato podrazumijeva zlatne poluge čistoće zlata od minimalno 99,5% te zlatnike čistoće od minimalno 90% iskovane nakon 1800. godine. Cijena po gramu vrlo je povoljna jer nije potrebno mnogo obrade kao kod nakita. Pritom se razlika između kupovne i prodajne cijene najčešće kreće između 1% i 5%, ovisno o veličini proizvoda. Zlatnici i zlatne poluge u Centru Zlata dostupne su u različitim masama, od 1 grama do 1 kilograma.

Fizičko zlato također je visoko likvidno te univerzalno priznato kao vrijednost, što znači da se može bilo gdje u svijetu, u bilo kojem trenutku zamijeniti za novac. Lako se prenosi, jednostavno je za skladištiti, otporno na koroziju te oslobođeno plaćanja PDV-a, porez na kapitalnu dobit i svih ostalih oblika nameta. Prevedeno, **sva zarada ostaje isključivo investitoru**. S obzirom da je cijena zlata prema mnogima trenutno podcijenjena te da su pred nama izazovna vremena visoke inflacije, sada je idealan trenutak za sve male i velike ulagače da zaštite vrijednosti svoje imovine kupovinom investicijskog zlata u vidu zlatnika i zlatnih poluga kako bi dugoročno osigurali vrijednost svoje uštedevine.

O Centru Zlata

"U protekle dvije godine, **Centar Zlata** uspješno se isprofilirao kao središnje mjesto za kupnju i prodaju investicijskih plemenitih metala u Hrvatskoj. Nakon pokretanja webshopa i otvaranja zagrebačkog ureda, otvorili smo urede u Rijeci i u Osijeku. Iako dostavljamo po cijeloj Hrvatskoj, želimo fizičkom prisutnosti biti bliži našim klijentima kako bismo im mogli ponuditi što kvalitetniju i bržu uslugu. Ulaganje u investicijsko zlato zapravo je vrlo jednostavan i kratak proces. U asortimanu Centra Zlata postoje proizvodi veličine jednoga grama pa sve do jednog kilograma, što znači da je štednja u zlatu dostupna svima, bez obzira na kupovnu moć pojedinca. Sama kupnja zlata moguća je na više načina – preko webshopa na **centarzlata.com** ili dolaskom u neku od naših poslovnica, a kupljeno zlato moguće je preuzeti odmah isti dan. Moguća je i 100% osigurana dostava kupljenih proizvoda na kućnu adresu u roku od tri radna dana. Sve se više naših klijenata odlučuje i za uslugu besplatne pohrane u našim sigurnim sefovima."

- Vlasnik i direktor, dr.sc. Saša Ivanović

Kupnja zlata vrlo je jednostavna, a moguće ju je obaviti u najkraćem roku u poslovnicama Centra Zlata ili putem web-shopa, po najpovoljnijim cijenama, uz brzu isporuku i najkvalitetniju uslugu u Republici Hrvatskoj. Klijenti svoje zlato mogu preuzeti u našim uredima ili primiti putem **osigurane dostave** diljem Hrvatske. Postoji i opcija besplatnog jednogodišnjeg pohranjivanja zlata u naše pouzdane sefove. Pored toga, nudimo otkup investicijskog zlata i drugih plemenitih metala po najboljim cijenama na tržištu (odlaskom kod otkuplivača lom zlata, dobit ćete i do 20% manju cijenu).

Saiva d.o.o., vlasnik brenda Centar Zlata, posluje još od 1994. godine. Radi se o trenutno najvećem specijaliziranom trgovcu plemenitih metala u Hrvatskoj, s prepoznatljivim brendom i gotovo tri desetljeća iskustva. Centar Zlata ovlašteni je distributer eminentnih europskih talionica s LBMA popisa poput austrijske državne kovnice **Münze Österreich**, švicarskog **Argor-Heraeusa** i njemačkog **Heimerle-Meulea**, ali i **Hrvatske kovnice novca**. U ponudi Centra Zlata mogu se pronaći dukati s licem Franje Josipa, najrašireniji moderni europski zlatnici poznati kao Bečki filharmoničari, serija kompleta zlatnih i srebrnih poluga UnityBars te UnityBox, zlatnici s motivom Dalmatinera iz serije Autohtona Hrvatska te brojni drugi. U našem bogatom i raznovrsnom asortimanu imamo veliki broj investicijskih zlatnika i zlatnih poluga u rasponu mase od 1 grama do 1 kilograma, što znači da su dostupni svim građanima, neovisno o njihovom financijskom statusu. Kompleti višestrukih poluga mase 1 grama (u rasponu od 1 do 250 poluga) omogućuju većim ulagačima da na jednostavan i fleksibilan način raspolažu svojom imovinom.

Svojim radom osigurali smo kvalitetnu uslugu za preko 70 000 korisnika, u što se možete uvjeriti čitajući njihove recenzije. Svakom klijentu stojimo na raspolaganju za sve potencijalne upite.

Možete nam se obratiti pozivom na telefonski broj **01/3000 783** ili e-poštom na adresu **info@centarzlata.com** ili nas kontaktirajte putem chata na našoj web stranici. Sa zadovoljstvom odgovaramo na sva Vaša pitanja, uklanjamo nejasnoće te pružamo **besplatne konzultacije**. Ako Vas zanima najbolja ponuda investicijskog zlata u Hrvatskoj, posjetite nas na našoj internet stranici ili u jednoj od naših poslovnica.

Centar Zlata

Saiva d.o.o.

Savska cesta 41/11, 10000 Zagreb, Hrvatska

Tel: 01/3000 783

E-mail: info@centarzlata.com

Web: www.centarzlata.com

Sadržaj ove e-knjige informativnog je karaktera i ne predstavlja
investicijski savjet.

Sva prava zadržana © 2023.